Posudek oponenta na bakalářskou práci Lukáše Němce *Kdo nepracuje, ať nejí? Obraz práce v diskuzích o základním příjmu*

Kolega Němec napsal práci, která je angažovaná v nejlepším i nejproblematičtějším smyslu tohoto slova. Jeho přezkoumání pojmu práce v debatách o všeobecném základním příjmu není pouhou chladnou akademickou analýzou – jak ukazuje zejména prostřední kapitola práce, je motivován zvažováním základního příjmu jakožto společenské alternativy, jejíž aktuálnost akcentovala stávající ekonomická krize. Toto východisko dalo vzniknout práci, o níž lze říci leccos, jen ne to, že byla odbytá – je za ní vidět značný intelektuální výkon, rozsáhlá práce s literaturou a rovněž vlastní intenzivní promýšlení kladených otázek. Dalo ovšem zároveň vzniknout práci poněkud nevyvážené a s mírně problematickou strukturou.

Práce nejprve zevrubně představí koncept základního příjmu, jeho intelektuální genealogii, základní principy a diference v jednotlivých přístupech. Následuje část, která se snaží argumentovat pro všeobecný základní příjem jakožto odpověď na současnou ekonomickou krizi, odpověď, která by přenesla kontrolu oživení ekonomiky na spotřebitele/jedince a nedalo pouhým subvencováním moc aktérům, kteří krizi způsobili. Teprve pak autor uvede rámec pro analýzu debat o všeobecném základním příjmu, tři obrazy práce odvozené z díla Dominique Médy. Prizmatem obrazů práce spojených s Adamem Smithem, Karlem Marxem a sociálním státem pak všeobecný základní příjem analyzuje. Se všemi třemi odkazy autor nachází souvislost. Spolu s Offem vidí v základním příjmu alternativní opatření pro sociální stát v situaci nepředvídatelné plurality situací, na které jednotlivec naráží. V kontextu marxismu vnímá základní příjem jako realistickou alternativu komunistické emancipace pracujících – nepodmíněný příjem by mohl dát jedincům možnost maximalizovat volný čas a proměnit práci v rozvíjející aktivitu. Styčnou plochu však autor nachází i se smithovským pojetím práce, a to v pojmu flexibilita – koncept všeobecného základního příjmu argumentovaný jako rozšíření svobody jedinců je vyvazuje ze stálých, celoživotních pracovních poměrů a nejen, že jim umožňuje maximalizovat prostor voleb, ale také z nich činí mnohem volnější, a potenciálně flexibilnější pracovní sílu. Právě zde se koncept všeobecného základního příjmu stane pro autora problematickým – blíží se zde totiž jinými slovy zformulované marxistické námitce, že všeobecný základní příjem by se v podmínkách kapitalismu mohl stát vlastně jen subvencí, která by kapitálu snižovala náklady na práci.

Už z letmého přehledu je patrné, že práce je poněkud nevyvážená. To platí pro témata i úroveň zpracování. Zatímco v první části autor velmi podrobně uvádí do všeobecného základního příjmu, kapitola o krizi je mnohem stručnější a lze si skoro klást otázku, zda byla v textu skutečně potřebná, zda nejde takřka o odbočku v rámci zpracování tématu. I vlastní téma textu – obrazy práce v debatách o základním příjmu – je vlastně zpracováno relativně stručně. Při podrobnější analýze jednotlivých proudů a textů by šlo jistě dojít k dalším závěrům a úvodní rámec tří obrazů by mohl sloužit spíše jako odrazový můstek pro rozbor, který by odlišil i takové rysy přístupu k práci, které jsou specifické pro přístupy vycházející z debat o základním příjmu *oproti jiným*. Jinými slovy, namísto toho, aby nutil základní příjem odpovídat na otázky cizích ideálních typů by pro tuto tradici možná dokázal zkonstruovat ideální typ vlastní.

To je ovšem požadavek, který by bylo absurdní na bakalářskou práci klást. Nároky, které jsou pro tento typ práce adekvátní, autor zcela jistě splnil, a to v kvalitě, která převyšuje většinu obdobných prací. Výmluvnou součástí práce je desetistránkový seznam literatury; je třeba říci, že na rozdíl od některých jiných prací autor s uvedenou literaturou skutečně pracuje.

V závislosti na průběhu obhajoby navrhuji ocenit práci známkou *výborně* nebo *velmi dobře*.

6. 9. 2011

Ondřej Slačálek